

Voor de snelle lezer: De nota in een notendop

Omgevingsanalyse Beringen – Thema 1: Demografie

De Denktank van Paalonline heeft zich voorgenomen om de 'Omgevingsanalyse Beringen' van nabij te onderzoeken. We willen zodoende de degelijkheid van de beleidsplannen voor deze bestuursperiode beter kunnen beoordelen.

We starten met een onderzoek van de demografische cijfers uit de omgevingsanalyse. Geen eenvoudige materie, maar het zijn belangrijke basisgegevens voor een adequaat gemeentebestuur met een lange termijnperspectief

Onze conclusies

1

De omgevingsanalyse stelt dat Beringen een “goede score” haalt op vlak van geboorte- en sterftegraad, beter dan het Vlaams gemiddelde. Een “goed nieuwsshow” die we toch moeten nuanceren. Demografische groei is niet noodzakelijk zaligmakend. Het hangt er immers van af wat de gevolgen zijn van deze bevolkingsgroei op lokaal vlak. Vooral de demografie die zich in een bredere context ontwikkelt, op het niveau waar de georganiseerde solidariteit gestalte krijgt (Vlaanderen, België), bepaalt mede de toekomstkansen van een samenleving.

2

Beringen is geen “monolithisch stadsblok” maar een conglomeraat van verschillende dorpen en leefgemeenschappen.

Onze demografische analyse toont duidelijk aan dat onder de globale groeicijfers van de gemeente Beringen, een complexe werkelijkheid schuilt van groei enerzijds en ontvolking anderzijds, van vergroening, vergrijzing, verdichting en verdunning, kortom van een wereld van verschil die dan ook een gedifferentieerd gemeentebestuur noodzaakt op velerlei terreinen.

3

Beringen bekleedt in Limburg en in Vlaanderen een topospositie op vlak van aantal inwoners, en vooral van jongeren, van vreemde herkomst. Het is niet duidelijk hoe het op vandaag gesteld is met de concrete inburgering en integratie van dit belangrijk deel van onze bevolking. De Vlaamse Overheid ontwikkelde een lokale inburgerings- en integratiemonitor om de integratiekwestie in een gemeente te meten en kwalitatief te duiden. In de omgevingsanalyse wordt onvoldoende ingegaan op de resultaten van deze monitor voor Beringen. Desondanks zet de omgevingsanalyse wel een aantal concrete inburgerings – en integratie-initiatieven in de verf.

4

Ondanks het feit dat Beringen in vergelijking met veel andere Limburgse en Vlaamse gemeenten een jonge en groeiende bevolking heeft, komt een belangrijke vergrijzingsproblematiek ook in Beringen op ons af. Vanuit de zorg om de groeiende groep ouderen zo lang mogelijk in het vertrouwde milieu te laten wonen en leven, kan de huidige centralisatiepolitiek op vlak van voorzieningen allerhande en ook m.b.t. een aantal grote en “grootse” stadsprojecten kritisch bevraagd worden.

Vooraf

De denktank van paalonline nam zich rond de jaarwisseling voor om de Omgevingsanalyse¹ goedgekeurd door de gemeenteraad van Beringen op 9 december 2013 als basis voor het meerjarenplan 2014-2019, van naderbij te onderzoeken. We willen zodoende de degelijkheid van de beleidsplannen voor deze bestuursperiode beter kunnen beoordelen.

De denktank zal dan ook van nu af delen van de genoemde omgevingsanalyse onder de aandacht brengen en becommentariëren.

We starten met een aantal demografische cijfers uit de omgevingsanalyse.

Demografie – een complexe materie, maar noodzakelijk voor een efficiënt en gediversifieerd beleid

Demografie is een erg complexe materie. Niet zozeer het verzamelen van de cijferreeksen op zich is moeilijk, dan wel het zoeken naar verbanden, naar onderliggende oorzaken en verklaringen voor maatschappelijke evoluties. Vooral demografische bijsturingen zijn aartsmoelijk.

Niettemin zijn sociaaldemocratische data een noodzakelijke input voor een adequaat gemeentebestuur met een lange termijnperspectief.

Wij verzamelden ons cijfermateriaal uit volgende bronnen:

- De “Gemeentelijke profielschets” opgesteld door de studiedienst van de Vlaamse regering najaar 2013. De demografische evoluties in het regeringsrapport betreffen globale cijfers voor de gemeente Beringen
- De detailcijfers over de verschillende dorpen van Beringen komen uit de omgevingsanalyse en de samenvatting van de omgevingsanalyse opgemaakt in voorbereiding op het woonbeleidsplan door HABER. Ze zijn ook gebaseerd op ADSEI-cijfermateriaal. Om een efficiënt en gediversifieerd beleid te kunnen voeren in Beringen, een beleid dat rekening houdt met de sociologische realiteit, is gedetailleerde, domein overschrijdende, kortom “kwalitatieve informatie” nodig. Habetes en Haber verzamelden ten behoeve van de gemeente Beringen heel wat verwerkte informatie.
- De cijfers over de inwoners van vreemde herkomst komen uit het rapport van de Vlaamse regering van 27 januari 2014.²

Om didactische redenen hebben we de cijfers na de komma afgerond naar beneden of naar boven.

De ADSEI cijfers in ons bezit stoppen echter in 2008.

Wij zijn er ons van bewust dat een update van het cijfermateriaal uit 2008 broodnodig is. Alleen willen we met deze (licht verouderde) ADSEI-cijfers aantonen dat, zelfs op vlak van demografische informatie de verschillen tussen de dorpen en woonkernen van Beringen te significant zijn, om er in de concrete beleidsvoering op een aantal domeinen abstractie van te maken.

¹ Iedereen kan de “Omgevingsanalyse Beringen” raadplegen op de website van Beringen, klik op “bestuur en diensten”, klik “bestuur” onderaan de pagina en je vindt er “omgevingsanalyse”

² Het Vlaams integratiedecreet (2009) art.3: “personen van vreemde herkomst zijn personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten of van wie minstens één van de ouders bij de geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat.”

Steeds meer Beringenaars

In 2014 zal Beringen volgens de prognoses 44.282 inwoners tellen. Weldra zijn we met 45.000.

Er is zowel een natuurlijke aangroei van 5% (2000-2011; ongeveer 2000 personen) als een migratiesaldo van 6% (zelfde periode; ongeveer 2400 personen).

Beringen haalt een “goede score” op vlak van geboorte- en sterftegraad, beter dan het Vlaams gemiddelde, stelt de omgevingsanalyse.

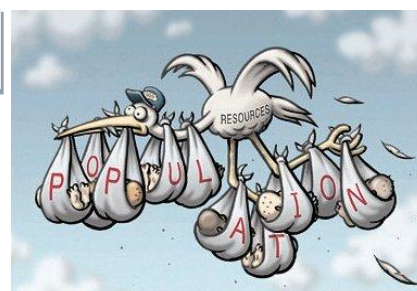
Beringen is een jonge gemeente met een gemiddelde leeftijd van 39 jaar, met een stijgend aantal kinderen in elke leeftijdscategorie, een “groene druk” die stijgt en toch ook al een eerste tendens richting demografische veroudering.

Een “goed nieuwsshow” uit een gemeente die schril afsteekt tegen een eerder somber demografisch beeld dat we doorgaans hebben over de rest van Vlaanderen, over België en Europa?

Is bevolgingsgroei per definitie positief te duiden?

Zeker niet!

Het grootste probleem van onze planeet zou wel eens de onstuimige bevolkingsgroei kunnen zijn.

Maar ook in Beringen staat groei niet noodzakelijk gelijk met vooruitgang of met een groter “collectief geluk”. Het hangt er immers van af wat de gevolgen zijn van deze bevolkingsgroei op lokaal vlak:

- Groeit de druk op het plattelandskarakter van de dorpen nog meer?
- Verbetert daarmee onze mobiliteit?
- Groeit onze openbare ruimte mee met de bevolking?
- Wordt de inburgering en integratie van al die nieuwkomers in onze plaatselijke leefgemeenschappen daardoor eenvoudiger?

Belangrijke vragen blijven ook onbeantwoord.

- Welke zijn de onderliggende bewegingen binnen Beringen die deze globale groei verklaren?
- Wie komt hier wonen?
- Is er overal groei?
- Wie komt er bij: individuen of gezinnen/huishoudens?

Om hierover ferme uitspraken te kunnen doen heb je goede kwalitatieve en actuele informatie nodig.

Bij gebrek aan recente kwalitatieve informatie doen we toch een poging om op basis van cijfermateriaal tot 2008 enkele demografische kenmerken van de verschillende dorpen en woonkernen van Beringen (op dat ogenblik) van naderbij te bekijken.

Beringen-Centrum

Beringen-Centrum had in 2008 6814 inwoners (16% van het totaal). In 2013 was dit cijfer 6943.

Beringen- Centrum had (heeft?) een probleem van vergrijzing. De “grijze druk”³ (42%) is in Beringen-Centrum groter dan de “groene druk”⁴ (37%).

Het aantal jongeren, twintigers en dertigers stagneert er. De huishoudgrootte (1,3) is er opvallend laag. Al 24% van de inwoners van Beringen-Centrum is ouder dan 60 jaar.

Beverlo-Centrum en Korspel

Beverlo kende in de periode 1988-2008 een opvallende bevolkingsgroei van 35%. Cijfermatig hangt het er vanaf of je het stuk Beringen-Mijn meetelt of niet. Zonder Beringen-Mijn heeft Beverlo-centrum 4049 inwoners (10% van het totaal).

Beverlo telt opvallend veel jongeren. Zowel de “groene” als de “grijze” druk zijn er vrij stabiel.

Sinds 1988 steeg het aantal veertigers en vijftigers er met 78%. De generatie na hen trekt meer dan tevoren weg uit Beverlo naar beter uitgeruste woonkernen.

Korspel telt 2055 inwoners (5% van het totaal) en is sinds 1988 met 22% aangegroeid.

Zo heeft Beverlo in totaal 6104 inwoners in 2008. Met het deel Beringen-Mijn erbij is dit aantal in 2013 opgelopen tot 8269 inwoners, 19% van het totaal.

Koersel en Stal

Koersel had 9542 inwoners (zonder het deel Beringen-Mijn) en is daarmee de grootste woonkern van Beringen. Samen met Stal (3615 inwoners) telt Koersel 13.157 inwoners. In 2013 heeft Koersel met het deel Beringen-Mijn erbij 17.375 inwoners of 40% van het totaal.

De groei tussen 1988 en 2008 bedraagt 20%.

Opvallend is dat Koersel een hoog aantal interne verhuizers telt waarvan 60% binnen Koersel blijft wonen.

Stal met zijn 3615 inwoners kende een bevolkingsgroei van 26% tussen 1988 en 2008. Stal heeft nog geen last van vergrijzing.

³ De grijze druk is de verhouding tussen de leeftijdsgroep van ouderen (65+) en de bevolking op beroepsactieve leeftijd

⁴ De groene druk is de verhouding tussen de leeftijdsgroep jongeren (0-19j) en de bevolking op beroepsactieve leeftijd.

Paal en Tervant

Paal-Centrum heeft 8677 inwoners.

Het centrum (volgens het fiscaal criterium) is het dichtst bevolkte deel van de gemeente Beringen. De bevolking steeg met 19% in de periode 1988-2008.

Tervant telt 2333 inwoners.

In 2008 telde het dorp Paal in totaal 11010 inwoners, in 2013 11342, of 26% van het totaal.

Zoals in Beringen-Centrum is de “grijze druk” in Paal-centrum (zie boven) groter dan de “groene druk”.

Het zijn hoofdzakelijk koppels en gezinnen die in de rest van Paal komen wonen. Deze nieuwelingen komen voornamelijk uit de omliggende provincies (regio Diest en Zuiderkempem).

Tervant met zijn 2333 inwoners kende een groei van 21% tussen 1988 en 2008.

Het aantal jongvolwassenen, jongeren en dertigers daalt er.

Beringen-Mijn

Beringen-Mijn wordt hier als een afzonderlijke woonkern beschouwd.

De bevolking nam er tussen 1988 en 2008 af met 8% (van 5695 naar 5243).

Voor de tuinwijken kenden tussen 1991 en 2008 een sterke bevolkingsafname.

Een aantal gezinnen trekt er weg naar andere woonkernen vooral in Beringen-Centrum, Beverlo en Koersel.

De Groei van Beringen – een complexe werkelijkheid die een gedifferentieerd beleid noodzaakt

Al dit cijfermateriaal en de beperkte kwalitatieve info tonen duidelijk aan dat onder de globale groeicijfers van de gemeente Beringen, een complexe werkelijkheid schuilt van groei enerzijds en ontvolking anderzijds, van vergroening, vergrijzing, verdichting en verdunning, kortom van een wereld van verschil die dan ook een gedifferentieerd gemeentebestuur noodzaakt op velerlei terreinen.

De herkomst van de Beringense bevolking op de Vlaamse kaart.

Uit een recente studie die Edith Lodewijckx en Jo Noppe uitvoerden in opdracht van de Vlaamse overheid blijkt dat het aantal inwoners van Vlaanderen van vreemde herkomst⁵ veel hoger ligt dan tot dusver werd aangenomen (18 % voor heel Vlaanderen in 2012).

Dit wordt bevestigd door analyses opgemaakt door de ULB en blijkt uit de cijfers die zopas door de Vlaamse Overheid werden bekendgemaakt.

Uit het cijfermateriaal dat op 27 januari 2014 werd bekendgemaakt blijkt dat in onze gemeente er in 2012 in totaal 13001 personen van vreemde herkomst zijn of 30 % van de totale Beringse bevolking.

Hiervan zijn 8914 personen van niet-Europese afkomst.

De personen van Turkse herkomst waren in 2011 in totaal met 7105 of op dat ogenblik 17% van de bevolking. Hiermee bekleedt Beringen in Vlaanderen een toppositie.

Beringen is in 2012 in Limburg, na Genk, Houthalen-Helchteren en Heusden-Zolder de gemeente met het meeste aantal inwoners van vreemde herkomst uit niet-Europese landen. Hamont-Achel, Maasmechelen, Voeren en Lanaken kennen een invasie uit Nederland. De problematiek is verschillend.

De Vlaamse Overheid ontwikkelde een lokale inburgerings- en integratiemonitor om de integratiekwestie in een gemeente te meten en kwalitatief te duiden. Ze bevat een set van omgevingsindicatoren die het lokale inburgerings- en integratiegebeuren in kaart brengt om zo de lokale besturen met betrouwbare cijfergegevens te ondersteunen bij de planning en ontwikkeling van hun beleid ter zake.

De cijfers over 2012 in deze “monitor” werden zopas bekend. Hieruit blijkt dat in Beringen 46% van alle kinderen tussen 0 – 5 jaar van vreemde herkomst zijn. Voor de leeftijdscategorie 6 -11 jaar is het percentage identiek (46%).

De kwalitatieve informatie over tewerkstelling, werkloosheidsgraad, armoede en sociale bijstand aan deze bevolkingsgroep is voor de 1e keer opgenomen in de inburgerings- en integratiemonitor maar is nog relatief beperkt en vraagt een diepgaande studie.

⁵ Het Vlaams integratiedecreet (2009) art.3: “personen van vreemde herkomst zijn personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten of van wie minstens één van de ouders bij de geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat.”

Ondanks de groeicijfers en ondanks de jeugdige bevolking heeft Beringen ook een ernstig “vergrijzingsprobleem”.

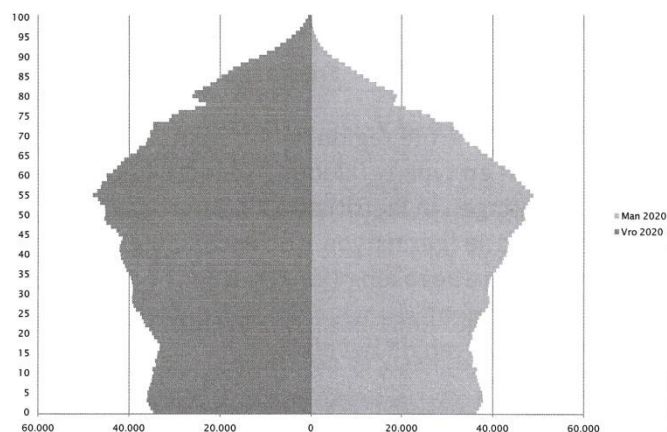
Je moet demografiecijfers soms onder de microscoop leggen om lokaal juiste conclusies te trekken. Meestal moet je de echte demografische kwesties analyseren binnen een ruimere geografische context, Vlaanderen, België of zelfs Europa.

Beringen is dus geen demografisch paradijs met “goede” ratio’s in een woestijn van demografische ellende. De huidige bevolkingsgroei in Vlaanderen, die nog een 10-tal jaren zou voortduren volgens de overheidsprognoses, is eerder gevolg van immigratie dan van een natuurlijk accres van de oorspronkelijke bevolking.

Ook de groei van het aantal kinderen van 0 – 2 jaar tot ongeveer 2017, belet niet dat het bevolkingsevenwicht, noodzakelijk om bijvoorbeeld onze sociale zekerheid, betaalbaar te houden, niet gegarandeerd is.

Om onze bevolking in evenwicht te houden is een reproductiecoëfficiënt nodig van 2,1 kind per vrouw, daar waar België op dit ogenblik amper 1,7 kind per vrouw telt.

De vergrijzingskwestie die vanaf 2020 loodzwaar zal wegen op heel onze samenleving, op onze sociale zekerheid, op heel de zorgsector, zal ook aan Beringen niet voorbij gaan, wel integendeel. (zie bevolkingspiramide)

In Beringen groeit volgens de prognoses de oudere bevolking (65-79 j.) tussen 2010 en 2020 van 4916 naar 6202 eenheden. De “oudste ouderen” (80+) groeien van 1589 naar 2306 inwoners. Tussen 2020 en 2030 is de groei nog sterker.

Verder op in de studie over de omgevingsfactoren wordt echter een apart hoofdstuk gewijd aan de algemene verouderingsproblematiek en wordt dieper ingezoomd op

de “grijze druk”, de “zorgindex” en de “afhankelijkheidsindex”.

De interferentie van de vergrijzingsproblematiek met een aantal andere maatschappelijke kwesties komt onvoldoende uit de verf. Een voorbeeld:

Sinds lang weet men dat de oudere bevolking op dit ogenblik een uitgesproken voorkeur heeft om de oude dag te blijven doorbrengen in de vertrouwde leefomgeving en liefst van al nog in het eigen huis.

Om aan deze diepe wens van een groeiende groep burgers te voldoen, moeten sommige grote beleidslijnen van de huidige bestuursploeg, die op het eerste gezicht niets met vergrijzing te maken hebben, niettemin kritische bevestiging worden.

De beperkte mobiliteit van een groeiende bejaarde bevolking staat bijvoorbeeld haaks op de centralisatiepolitiek van het huidige gemeentebestuur op vlak van voorzieningen (bv. bibliotheek) maar ook op vlak van ontwikkeling van winkelcentra en horecagelegenheden ver buiten de woondorpen en leefgemeenschappen.

Besluiten - Pijnpunten.

Een eerste reflectie over een beperkt aantal demografische gegevens van Beringen legt al een aantal “pijnpunten” bloot waar in een toekomstgericht gemeentebeleid terdege rekening mee moet gehouden worden.

1

Lokale demografische groei is niet noodzakelijk zaligmakend en roept allerlei vragen op.

Het is bijvoorbeeld niet duidelijk in welke dorpen en leefgemeenschappen zich de groei van het aantal kinderen (0 – 5 jaar) situeert.

Vooraf de demografie die zich in een bredere context ontwikkelt, op het niveau waar de georganiseerde solidariteit gestalte krijgt (Vlaanderen, België), bepaalt mede de toekomstkansen van een samenleving.

2

Beringen is geen “monolithisch stadsblok” maar een conglomeraat van verschillende dorpen en leefgemeenschappen.

Een korte analyse van beschikbare demografische detailinformatie bevestigt dit inzicht en ondersteunt de stelling van de denktank van Paalonline dat in Beringen op een aantal terreinen een meer gedifferentieerd beleid moet gevoerd worden op het niveau van de dorpen en leefgemeenschappen.

3

Beringen bekleedt in Limburg en in Vlaanderen een toppositie op vlak van aantal inwoners en vooral van jongeren van vreemde herkomst. Het is niet duidelijk hoe het op vandaag gesteld is met de concrete inburgering en integratie van dit belangrijk deel van onze bevolking, hoewel de nodige instrumenten om dit te meten stilaan ter beschikking gesteld worden door de Vlaamse overheid.

In de omgevingsanalyse wordt op dit meetinstrument en de resultaten voor Beringen niet nader ingegaan.

Verderop in de omgevingsanalyse worden wel een aantal concrete inburgerings – en integratie-initiatieven in de verf gezet.

4

Ondanks het feit dat Beringen in vergelijking met veel andere Limburgse en Vlaamse gemeenten een jonge en groeiende bevolking heeft, komt een belangrijke vergrijzingsproblematiek ook in Beringen op ons af. Vanuit de zorg om de groeiende groep ouderen zo lang mogelijk in het vertrouwde milieu te laten wonen en leven, kan de huidige centralisatiepolitiek op vlak van voorzieningen allerhande en ook m.b.t. een aantal grote en “grootse” stadsprojecten kritisch bevraagd worden.